

# КАФЕДРА ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

## Педагогічна практика

Освітній ступінь Магістр  
Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»

|         |     |
|---------|-----|
| Курс    | 1   |
| Семестр | 1-2 |

Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»  
Хорове диригування

Статус Обов'язкова

|                   |    |
|-------------------|----|
| ECTS              | 3  |
| Годин             | 90 |
| Практичні заняття | 34 |
| Самостійна робота | 56 |

Форма контролю Залік

### Інформація про викладача

|        |                                                                                                                                                                                                    |
|--------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ПІБ    | Заволгін Олександр Вікторович – в.о. доцента кафедри хорового диригування Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, заступник декана вокального та диригентського факультету |
| e-mail | <a href="mailto:ivalzavolgin7704@gmail.com">ivalzavolgin7704@gmail.com</a>                                                                                                                         |

### Анотація навчальної дисципліни

**Метою курсу** педагогічної практики є виховання студентів як майбутніх педагогів, які володіють сучасною методикою викладання хорових дисциплін, продовжують кращі традиції музичної педагогіки. Педагогічна практика є складовою частиною комплексу професійно – орієнтованих дисциплін: диригування, хорознавство та методика роботи з хором, читання хорових партитур, хоровий клас.

**Завдання курсу** педагогічної практики є продовження всебічної музичної освіти на основі отриманих знань і навичок як бакалаврів музичного мистецтва, засвоєння наступних ступенів музичної освіти як «магістр», їх педагогічної складової. Завданнями навчання є:

- організувати науково-теоретичну підготовку студентів, шляхом цілеспрямованої роботи по всім предметам спеціального циклу, з подальшою реалізацією набутих знань під час проходження «Педагогічної практики»
- сформулювати у студента різноманітні педагогічні навички, та вміння співставляти, аналізувати та комбінувати їх у практичній педагогічній діяльності
- спрямувати увагу на глибоке вивчення особливостей роботи над компонентами хорової звучності – вокально-хоровою технікою як мірою володіння співацьким голосом хоровим строєм, ансамблем, та мануальною технікою

- передати навички роботи над вивченням методичної літератури з питань хорового мистецтва та її критичному осмисленню
- направити процес удосконалення системи практичної реалізації твору засобами мануальної техніки
- розвинути навички роботи з хоровим репертуаром та його застосуванням в педагогічній діяльності
- навчити користуватися методами психологічної та педагогічної діагностики в рішенні професійних завдань та вести психолого-педагогічні спостереження
- сприяти набуттю навичок аналізу та критичного рецензування концертних виступів хорових колективів та практичної діяльності окремих диригентів
- забезпечити засвоєння студентами принципів методичного грамотного планування навчального процесу, а саме: користуватися робочими програмами, складати плани індивідуальних занять з учнями та плани групових занять, складати звіти, вести щоденник методичних спостережень, тощо.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен знати:**

- зміст програм ЗВО III-IV рівнів акредитації: диригування, хорознавство та методика роботи з хором, читання хорових партитур, хоровий клас та виконавська практика
- основні закономірності мистецтва диригування
- специфіку репетиційної роботи та концертного виконавства
- сучасні досягнення в галузі хорового виконавства, педагогіки та музичної творчості
- репертуар та спеціальну літературу
- основи загальнотеоретичних дисциплін, що дозволяють вирішувати завдання навчально-методичного, творчого, науково-дослідницького та просвітницького характеру.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен вміти:**

- навчитися визначати рівень музично-художніх та технічних здібностей студентів, засвоїти програмні вимоги підготовки «бакалаврів», та «магістрів»
- професійно проводити урок з фаху з студентами різного рівня підготовки
- аналізувати музично-хорові твори різних жанрів і стилів, що виконуються відповідно до затвердженого репертуарного плану
- планувати навчальний процес в цілому та до кожного уроку окремо
- застосовувати в практичній діяльності знання, отримані з науково – методичної літератури, занять з фаху, хорознавства та методики роботи з хором, хорового класу, читання хорових партитур, творчих зустрічей з видатними майстрами музичного мистецтва
- проводити концертні виступи студентів з наступним їх обговоренням
- забезпечити високий рівень естетичного та етичного виховання студентів як майбутніх майстрів мистецтв.

#### **Загальні завданнями педагогічної практики:**

- формування вміння студентів проводити навчальні заняття з використанням сучасних методів та технологій навчально-педагогічної діяльності;
- закріплення, поглиблення та узагальнення психолого-педагогічних, методичних знань при їх використанні у навчальному процесі; формування і розвиток професійних навичок і вмінь;
- розвиток навиків творчого педагогічного пошуку, застосування дослідницького підходу до вчительської діяльності та діяльності майбутнього диригента-хормейстера;
- ознайомлення з сучасними методиками викладання дисциплін фахового напрямку, вивчення педагогічного досвіду вчителів навчальних закладів;
- засвоєння ключових положень сучасної виконавської школи;
- вироблення власної педагогічної позиції щодо процесу виховання учнівської молоді;
- отримання досвіду самостійного і творчого аналізу та оцінки педагогічного процесу на практиці (хоровий практикум, хоровий клас, концертно-виконавська діяльність студентів);

- формування вміння теоретичного проектування та практичного конструювання навчально-виховного процесу;
- набуття педагогічного мислення, професійної самосвідомості; поглиблення і розширення теоретичних знань із психолого-педагогічних, спеціальних дисциплін та застосування їх у вирішенні конкретних педагогічних завдань під час практики;
- вироблення умінь організації основних форм навчання, застосування сучасних технологій і методик навчання;
- формування умінь професійного і педагогічного спілкування зі студентською аудиторією під час індивідуальних занять та з творчим колективом під час репетиційного процесу;
- виховання у практикантів досвіду вчительської роботи, морально-етичних якостей вчителя, індивідуального творчого стилю педагогічної діяльності, потреби в самоосвіті.

### **Програмні компетентності:**

#### **Загальні компетентності (ЗК):**

- ЗК 2.** Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- ЗК 3.** Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК 4.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ЗК 5.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ЗК 6.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- ЗК 7.** Здатність до міжособистісної взаємодії;
- ЗК 9.** Здатність працювати автономно.

#### **Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):**

- СК 1.** Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції;
- СК 2.** Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду;
- СК 3.** Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики;
- СК 4.** Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності;
- СК 5.** Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації;
- СК 6.** Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.
- СК 7.** Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету;
- СК 8.** Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

### **Програмні результати навчання:**

- ПРН 1** Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності;
- ПРН 3** Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві;
- ПРН 4** Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків;
- ПРН 5** Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.
- ПРН 6** Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій;

**ПРН 7** Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом;

**ПРН 8** Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу /диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача

### Перелік тем

#### **МОДУЛЬ 1**

**Змістовий модуль 1. Вивчення педагогічного репертуару- рівень вимог I-II курсів ЗВО III та IV рівнів акредитації. Складання індивідуального робочого плану.**

**Тема 1.** Виявлення рівня професійної ерудиції та творчих уявлень студента.

**Тема 2.** Вивчення педагогічного репертуару – рівень вимог I-II курсів ЗВО III та IV рівнів акредитації.

**Тема 3.** Проведення студентом-практикантом уроку з диригування із студентом молодших курсів під керівництвом педагога-консультанта.

**Тема 4.** Складання індивідуального робочого плану студента I-II курсів ЗВО III та IV рівнів акредитації.

**Тема 5.** Засвоєння основних джерел методичної літератури за фахом.

**Змістовий модуль 2. Практичні заняття з учнем (клас з диригування). Практичні заняття з методики роботи з хором. Орієнтовний план аналізу виступу учня.**

**Тема 1.** Відвідування уроків викладачів кафедри хорового диригування з метою спостереження і набуття досвіду.

**Тема 2.** Вивчення основних джерел методичної літератури за фахом.

Скласти орієнтовний план аналізу виступу учня.

**Тема 3.** Музично-виконавський та педагогічний аналіз музично-хорових творів.

**Тема 4.** Робота над розвитком мануальної техніки і музичних можливостей студента з урахуванням рівня його попередньої підготовки та індивідуальних інтелектуальних і фізично-моторних якостей.

**Тема 5.** Розвиток здібностей та виявлення власної методики роботи з хором.

### Форми та технології навчання

Педагогічна практика студентів НМАУ ім. П. Чайковського здійснюється відповідно з навчальним планом. Загальне керівництво практикою здійснює кафедра хорового диригування. Безпосереднє методичне керівництво та проведення практики здійснює педагог-консультант. Як правило, педагогами-консультантами призначаються педагоги з фаху, а також провідні викладачі інших музичних навчальних закладів, які здійснюють організацію навчання на базах практики.

### Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу Viber, Telegram, google class room та інші.

### Методи контролю

**Поточний контроль** здійснюється під час індивідуально-практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення проблем опанування тими чи іншими навичками. Практична контрольна перевірка (синтезована – узагальнена перевірка знань, умінь, навичок, ймовірна – перевірка всієї системи знань).

**Підсумковий контроль** проводиться в кінці семестру після закінчення курсу у формі заліку.

Студент, як майбутній викладач, повинен продемонструвати:

- вміння проводити урок диригування зі студентом
- знання педрепертуару для хору ЗВО
- знання з теорії хорового мистецтва, музичної педагогіки, методики роботи з хором
- звіт студента про педагогічну практику за відповідний період, який приймає педагог-консультант.

### Система оцінювання

| № з/п | Контрольний захід оцінювання | Всього % |
|-------|------------------------------|----------|
| 1.    | Контрольні уроки             | 15       |
| 2.    | Перевірка самостійної роботи | 30       |
| 3.    | Відвідування занять          | 15       |
| 4.    | Залік                        | 40       |
| 5.    | Всього                       | 100      |

### Критерії оцінювання

**90–100 А відмінно** - виставляється студенту, якщо заліковий урок проведений на високому науково-теоретичному та організаційно-методичному рівні, якщо на ньому обґрунтовано висувались і ефективно розв'язувались освітні, методичні, виконавські та виховні завдання, раціонально застосовувались різноманітні методи навчання і прийоми активізації учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, підтримувалась добра дисципліна та спостерігалася вивіреність та продуманість підготовчого, репетиційного процесів та на високому рівні відначено концертну складову. Відзначено виявлення студентом творчої самостійності в доборі навчального матеріалу, дидактичного матеріалу, під час побудови, проведення й аналізу уроків та практичних занять.

**82–89 В добре** - виставляється студенту, якщо заліковий урок проведено на високому науково-теоретичному та організаційно-методичному рівні, якщо на ньому успішно розв'язувались освітні, практично-виконавські та виховні завдання, але недостатньо ефективно використовувались окремі методичні прийоми активізації учнів. Рівень підготовки студентом концертного репертуару – високий але спостерігаються незначні неточності трактовки, темпових, артикуляційно-дикційних приймів. Якщо студент, проявив самостійність в доборі навчального і дидактичного матеріалу, але припустився незначних помилок в побудові і проведенні уроку (концертного виступу).

**74–81 С добре** - Достатньо повно володіє навчальним матеріалом. Вміє застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань. В повному обсязі виконує практичні завдання, припускаючи несуттєві помилки. Підбирає програмні твори та технічний репертуар відповідно до індивідуальних здібностей учня. Час роботи на уроці не завжди використовує раціонально. Вміє контролювати якість звучання, визначати типові недоліки при співі учнів та використовувати ефективні методи їх подолання. Обирає ефективні методи та прийоми для вирішення запланованих завдань уроку. Доречно та у тактичній формі робить зауваження учню. Вчасно робить аналізи і спостереження та складає звітну документацію. Є несуттєві помилки у письмовій документації.

**64–73 D задовільно** - Оцінка “задовільно” виставляється студенту, якщо в реалізації освітніх, оздоровчих та виховних завдань допущено помилки, недостатньо ефективно застосував методи і прийоми навчання, слабо активізував пізнавальну діяльність учнів, не

завжди міг налагодити контакт з ними, припустився деяких помилок у викладі навчального матеріалу, під час аналізу уроку не зазначав своїх помилок та недоліків. Доречно та у тактичній формі робить зауваження учню. Робить аналізи спостереження та складає звітну документацію з значними неточностями і помилками.

**60–63 Е задовільно** - Поверхово і фрагментарно засвоєний обсяг навчального матеріалу. Намагається застосовувати свій обсяг теоретичних знань при виконанні практичних завдань. Виконує практичні завдання, з помилками, на низькому рівні. Підбирає програмні твори та технічний репертуар, не враховуючи індивідуальні здібності учня. Час роботи на уроці не використовує раціонально. При контролюванні якості звучання, не може самостійно визначати недоліки при співі учня, та знайти ефективні методи їх подолання.

Доречно та у тактичній формі робить зауваження учню. Не може самостійно зробити аналізи спостереження. Складає звітну документацію з великою кількістю помилок.

**35–59 FХ незадовільно** – Оцінка “незадовільно” виставляється студенту, якщо на заліковому уроці не були виконані освітні, методичні та виховні завдання, допускалися суттєві помилки у викладі навчального матеріалу, не забезпечувалась дисципліна учнів, якщо студент не критично віднісся до своєї роботи. Репетиційний та концертний процеси бути обтяжені поганою відвідуваністю всіх учасників процесу. Контроль з боку студента слабкий. Звітна документація заповнена не належним чином.

**1–34 F незадовільно** – Не володіє навчальним матеріалом. Не розуміє суті практичних завдань і не виконує їх. Контакт з учнями відбувається лише за участі викладача. Самостійна робота практично відсутня. Відсутня звітна документація. Конспектування фрагментарне. Необхідне повторне вивчення дисципліни.

## **Інклюзивне навчання**

---

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

### **Рекомендована література:**

1. Академія музичної еліти України: Історія та сучасність: До 90-річчя Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського/Автори - упорядники: А. Лашенко, О. Малозьомова, Т. Гусарчук. – К.: Музична Україна, 2004. – 560 с.
2. Антонович М. Кошиць Олександр. Композитор церковної музики і диригент. – Вінніпег, 1975
3. Бенч Ольга. Павло Муравський: Феномен одного життя. – К.: Дніпро, 2002
4. Бенч-Шокало О. Г. Український хоровий спів: актуалізація звичаєвої традиції. – К.: Український світ, 2002. – 439 с.
5. Берденников М. А. Про деякі методичні проблеми у класі хорового диригування//Українське музикознавство. Вип. 7. – К.: Музична Україна, 1972
6. Бобер Л. Педагогічні принципи М. Колесси//Музика, 1983, № 3.
7. Бобер Лариса, Юзюк Іван. Грані педагогічного таланту//Микола Колесса - диригент, педагог, композитор. – Львів, 1997
8. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. – К., 1996
9. Гулеско І. Робота студента-хормейстера над партитурою. – Харків, 1973 Дженков В. А. Гордість радянської культури//Музика, 1975, № 6. – С 24 -25
10. Доронюк В. Д. Курс техніки диригування. – Івано-Франківськ, 2004
11. Єгоров О. Теорія і практика роботи з хором. – К., 1961. – 238 с.
12. Загребський Д. Заповіти майстра // Музика. – 1970. - № 6. – С. 8 – 10.
13. Іваницький А. Українська народна музична творчість. - К.: Муз. Україна, 1990

14. Канерштейн М. Про методику навчання диригентів//Питання диригентської майстерності. – К.: Музична Україна, 1980
15. Ковалик П. А. Творча спрямованість диригентсько-хорової підготовки студентів НМАУ // Українське музикознавство. – К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2000. – Вип. 29. – С. 32 - 38
16. Ковалик П. А. Хорове виконавство як феномен творчої взаємодії (з досвіду Київської хорової школи). – Автореф. дис... канд. мист. – К., 2002
17. Колесса М. Навчання студента-диригента в класі по спеціальності// Українська музика. – К.: Музична Україна, 1972
18. Колесса М. Ф. Основи техніки диригування. – К.: Музична Україна, 1993
19. Комісаров О. В. Музична педагогіка: галузеві стандарти освіти як складова діяльності НМАУ. – В кн.: Музична освіта в Україні: теорія і практика// Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. – Вип. 29. – К., 2003
20. Королук Н. Корифеї української хорової культури ХХ ст. – К.: Музична Україна, 1994
21. Кофман Р. І. Виховання диригента: психологічні особливості. – К.: Музична Україна, 1986
22. Кречко М. М. Думкою окрилені літа// Музика, 200, № 6. – С 24-26
23. Кречко М. М. Слово про колегу//Музика, 1994, № 5
24. Лащенко А. П. Музичне виконавство на рубежі століть//Науковий вісник. Вип.. 18. – К., 2001
25. Лащенко А. П. Хорова культура: аспекти вивчення і розвитку. – К.: Музична Україна, 1989
26. Лащенко А. П. Хоровий спів – його покликання//Музика, 1998. № 3. – С 18 – 19
27. Мархлевський А. Практичні основи роботи в хоровому класі. – К.: Музична Україна, 1986
28. Москаленко В. Г. До визначення поняття «Музичне мислення»//Українське музикознавство. – Вип. 28. – К.: НМАУ, 1998
29. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання: Навчальний посібник / А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. І. Підкасистий, В. А. Козаков та ін. – К., 1993
30. Петровський О. Ю. Комплексний підхід з питань диригентсько-хорової підготовки студентів // Дослідження проблем професійної підготовки вчителя музики: Зб. наук. пр. – К., 1981. – 134 с.
31. Пігров К. Керування хором. – К.: Образотворче мистецтво, 1956
32. Проців Л. Й. Розвиток музично-педагогічної думки в Галичині (кінець ХІХ – пер. пол. ХХ ст.): Дис...канд. пед. наук. – К., 1999. – 204 с.
33. Радик Д. В. Диригент–Партитура–Хор / Сучасні естетичні засади практики професії –. -К.: НМАУ імені П. І. Чайковського, 2018
34. Радик Д. В. Історія кафедри хорового диригування НМАУ імені П. І. Чайковського // Монографія / НМАУ імені П. І. Чайковського, 2022 / Рекомендовано до друку Вченою радою Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (протокол № 3 від 06.10.2022 р.). УДК784.1.071.2:37.093.5]:[78.03:378.4(477.411)НМАУ. Р15
35. Савчук Є. Г. На рівень сучасності // Музика, – 1985, - № 3 - С. 22.
36. Серганюк Ю., Серганюк Л., Їжак В. Методика аналізу хорових творів. - Івано-Франківськ, 1992. – 112 с.
37. Серебрі А., Шип В. Хормейстер-педагог // Музика. – 1980. - № 4. – С.
38. Серебрі А., Шип В. Хормейстер-педагог // Музика. – 1980. - № 4. – С. 24
39. Сєрая Г. А. Професійне становлення студента в процесі музичної інтерпретації: Зб. наук. пр. – Вісник КНУКІМ, Серія „Педагогіка”, Вип.. № 2. – К., 2000. – С. 57 – 68
40. Смирнова Т. А. Хорознавство: історія, теорія, методика. – Харків, 2000
41. Степанченко Г. Сорок років у театрі//Музика, 1994, № 5
42. Тимошенко О. С. Музична освіта України на сучасному етапі // Укр. музикознавство. – К.: МАУ, 2000. – Вип. 29. – С. 3 – 8
43. Тимошенко О. С. Хорові диригенти. Нове покоління//Музика. – 2002, № 1-2
44. Тимошенко О. С., Андрос Н. І., Дженков В. А. Українська хорова література. Навчальний посібник. – К., 1984
45. Ткаченко Г. Й. З історії становлення кафедри хорового диригування Київської консерваторії // Українське музикознавство: Респ. міжвуз. наук.- мет. зб. – К.: Музична Україна, 1990. –

Вип. 25. – С. 16 – 26

46. Тольба В. С. Проблеми виконавства// Питання диригентської майстерності. – К.: Музична Україна, 1980
47. Уманець В. А. Музично-педагогічна і диригентсько-хорова діяльність М. Леонтовича // Вища і середня освіта. – К.: Вища шк., 1975. – Вип. 8. – С. 100 – 110
48. Федотов Е. С. Педагогічна спадщина композитора К. Г. Стеценка і музично-педагогічні факультети педінститутів // Вища і середня педагогічна освіта. – К.: Вища шк., 1976. – Вип.. 9. – С. 92 – 99
49. Федотов Е. С., К. Г. Стеценко – педагог. – К.: Муз. Україна. – 1977. – 71 с.
50. Хлебнікова О. В. Формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури: Автореф. дис... канд. пед. наук. – К., 1998. – 24 с.
51. Шип С. В. Музична форма від звуку до стилю: Навч. посібник. – К.: Заповіт, - 176 с.
52. Якуб'як Я. Аналіз музичних творів: Музичні форми. – Ч. 1. – Тернопіль: Знання, 1999